

Začarani krug rodno zasnovanog nasilja

NVU „Građanski aktivizam“

Podgorica, 2021

Predgovor

Istraživanje je rađeno za potrebe NVU „Građanski aktivizam“ koje je nosilac projekta i autor istraživanja i dio je projektnih aktivnosti „Začarani krug rodno zasnovanog nasilja“.

Istraživanje je u potpunosti finansirano iz donatorske mreže NVU „Građanski aktivizam“. Iznešeni stavovi i interpretacije su stavovi autora.

Projekat se sprovodi u partnerstvu sa NVU „Zlatno pero“ iz Danilovgrada.

GRAĐANSKI AKTIVIZAM

Sadržaj

Metodološke napomene.....	5
Uvod	6
Tipovi nasilja	9
Najčešće metoda kojima nasilnici pribjegavaju.....	11
Rezultati sprovedenog istraživanja	14
Učestalost nasilja nad ženama u Crnoj Gori	14
Najučestaliji vidovi nasilja	15
Nasilje u partnerskim odnosima	17
Prijavljivanje institucijama.....	18
Podrška porodice.....	20
Nasilje u braku	21
Razlozi za zajednicu sa nasilnikom	23

Uloga institucija.....	24
Prijavljivanje nasilja.....	26
Nasilje na svojoj koži	27
<i>Zaključak.....</i>	29

Metodološke napomene

Istraživanje je rađeno na uzorku od 490 lica ženskog pola, starosti od 16 do 65 godina sa teritorije Crne Gore. Uzorkovanje je vršeno od 05.03.2021. do 05.05.2021. godine.

Tip uzorka: slučajni reprezentativni stratifikvani uzorak; Metod odabira: slučajni odabir ispitanica dobi od 16 do 65 godina; Metod prikupljanja: „licem u lice" , telefonski; Veličina uzorka: 350 lica

Uvod

Muško nasilje nad ženama je svaki čin protiv ženine volje, a koji je ugrožava psihički, fizički, seksualno ili ekonomski. Nasilnik može biti član porodice (muž, sin, otac, brat, ujak...) ili bilo koji poznati (prijatelj, poznanik, šef, kolega) ili nepoznati muškarac. Važno je znati da se nasilje može desiti svakoj ženi i da nasilje nije posljedica ženinog ponašanja nego sistema patrijarhata u kome muškarci imaju moć, a nasilje nad ženama je način da oni tu moć održe. Nasilje nad ženama je primjer zloupotrebe moći jednog pola nad drugim. Nasilje nad ženama je tokom hiljada godina istorije podstaknuto od svake duštvene zajednice sve do danas.

Nasilje nad ženama predstavlja kršenje prava i osnovnih sloboda žena i manifestaciju istorijski nejednakih odnosa moći između muškaraca i žena. Budući da rodna neravnopravnost leži u osnovi rodno zasnovanog nasilja, važno je uzeti u obzir širi kontekst statusa žena, kako bi se procijenila njihova bezbjednost i dobrobit. U Crnoj Gori, kao i u mnogim drugim zemljama regiona i svijeta, ove strukturne nejednakosti su vidljive u različitim oblastima, kao što su:

političko i ekonomsko učešće; pristup imovini, prihodima i uslugama; učešće u privredi; životni standard i kvalitet života¹.

---

¹ OEBS, Dobrobit i bezbijednost žena

Zašto žene trpe nasilje?²

- zato što je niko ne podržava
- zato što joj niko ne vjeruje
- zato što drugi traže krivicu u njoj
- zato što zakonske procedure predugo traju
- zato što ima strah od nasilnika
- zato što nema dovoljno prihoda
- zato što nema gdje da ode
- zato što ima djecu
- zato što se boji da će joj on uzeti djecu
- zato što se stidi onoga šta će ljudi misliti
- zato što je emotivno zavisna od partnera
- zato što brine o nasilniku
- zato što veruje da će biti bolje

---

² <https://www.womenngo.org.rs/konsultacije-za-zene/o-nasilju-nad-zenama/30-nasilje-u-partnerskim-odnosima-i-u-porodici>

Tipovi nasilja

- Tip psihičko nasilje - oblici: sprečavanje druženja sa prijateljima, sprečavanje kontakta sa porodicom, insistiranje muškog partnera da u svakom trenutku zna gde je žena, ispoljavanje besa kada žena razgovara sa drugim muškarcem, često iznošenje sumnje i optuživanje žene da je nevjerna, zahtevanje da žena traži dozvolu od muškarca pre nego što ode kod bilo kakvog ljekara, ponižavanje i vrijeđanje pred drugim ljudima, namjerno zastrašivanje (preteći pogledi, vikanje, razbijanje stvari po kući...) i pretnje upućene ženi da će povrijediti nju ili nekoga do koga je njoj stalo.

- Tip ekonomsko nasilje – oblici: kupovanje stvari od strane muškog partnera od novca koji pripada ženi ili kreditno zaduživanje na njeno ime bez njenog znanja, oduzimanje novca koji je zaradila od nje, određivanje koliko novca smije da potroši, zabranjivanje da se zaposli ili primoravanje da napusti posao ili prekine obrazovanje.

- Tip fizičko nasilje – oblici : šamaranje, gađanje nečim što može da povrijedi, guranje, čupanje za kosu, udaranje pesnicom ili nečim što može da povredi, šutiranje, prebijanje, davljenje, namerno nanošenje opekotina, napadanje nožem, pištoljem ili nekim drugim oružjem.
- Tip seksualno nasilje – oblici: prisiljavanje žene na seksualni odnos kada ona to ne želi i prisiljavanje na seksualne radnje koje sama žena smatra ponižavajućim³.

---

³ Nasilje u porodici i nasilje nad ženama, UNDP

Najčešće metoda kojima nasilnici pribjegavaju

Izolacija

Muškarac koji je nasilan raznim metodama izoluje ženu od porodice, prijateljica, spoljnog svijeta. Izolacija ima mnogo oblika: isključivanje telefona, zaključavanje žena, vrijeđanje pred prijateljima, oduzimanje dokumenata

Momenti nježnosti i pažnje

Muškarac koji zlostavlja ženu ima momente kada je ljubazan i nježan do sljedećeg čina nasilja. Kupuje joj cvijeće, parfeme, priređuje romantične momente, djeci kupuje poklone, i sl. Tim pozitivnim ponašanjem i obećanjima daje ženi nadu da će se promijeniti. Tokom vremena ovi trenuci su sve ređi.

Kontrola

Cilj nasilnika je kontrola nad ženom. Nasilnik se najčešće postavlja kao vrhovni kontrolor koji odlučuje u svim situacijama kada se radi o ženinom životu. On odlučuje šta ona treba da radi, šta da govori, šta da misli, kada da telefonira, koliko novca joj je potrebno. Ona obično mora da mu polaže račun za sve što radi. Ovu kontrolu plasira kao njegovu ljubav i brigu za njom.

Zastrašivanje

Zatrašivanje je jedna od uspešnih tehnika kontrole. Nasilnik postiže kontrolu neprestanim zastrašivanjem sa elementima psihičkog i fizičkog zastrašivanja, kao i kombinovanja ove dvije metode.⁴

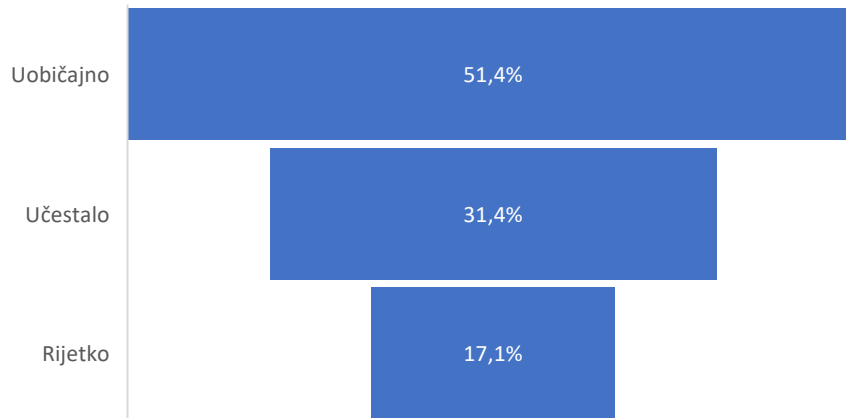
⁴ <https://www.womenngo.org.rs/konsultacije-za-zene/o-nasilju-nad-zenama/30-nasilje-u-partnerskim-odnosima-i-u-porodici>

Rezultati sprovedenog istraživanja

Učestalost nasilja nad ženama u Crnoj Gori

Ispitanice saopštavaju da je barem jedan vid nasilja nad ženama zastupljen u svakodnevnicu

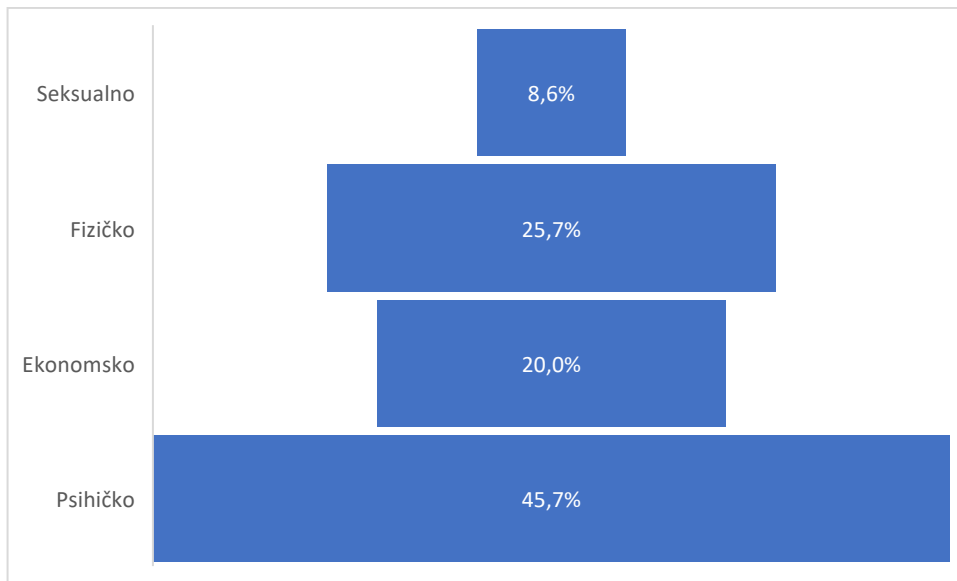

Čak 54% ispitanica smatra da je barem jedan vid radnji koje se mogu identifikovati kao nasilje prisutan kao društveni fenomen u Crnoj Gori. Da je barem jedan vid nasilja nad ženama učestao smatra 31,4% ispitanica, dok svega 17,1% smatra da je nasilju nad ženama u Crnoj Gori rijetko pribjegava.

Najučestaliji vidovi nasilja

Od ispitanica se tražilo da identifikuju oblik nasilja nad ženama za koji smatraju da je najzastupljeniji u Crnoj Gori. Oblici nasilja nad ženama su u anketi bili podijeljeni na : Seksualno, Fizičko, Emocionalno/Psihičko i Ekonomsko.

Najveći broj ispitanica, njih 45,7% smatra da je od ponuđenih oblika nasilja, psihičko najzastupljenije, prate ga fizičko sa 25,7% i ekonomsko sa 20%

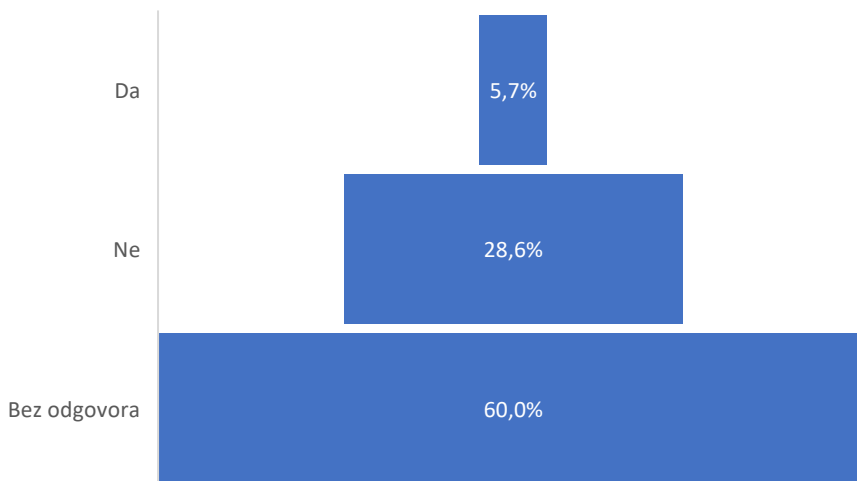

Da je seksualno nasilje najzastupljenije smatra 8,6% ispitanica.

Nasilje u partnerskim odnosima

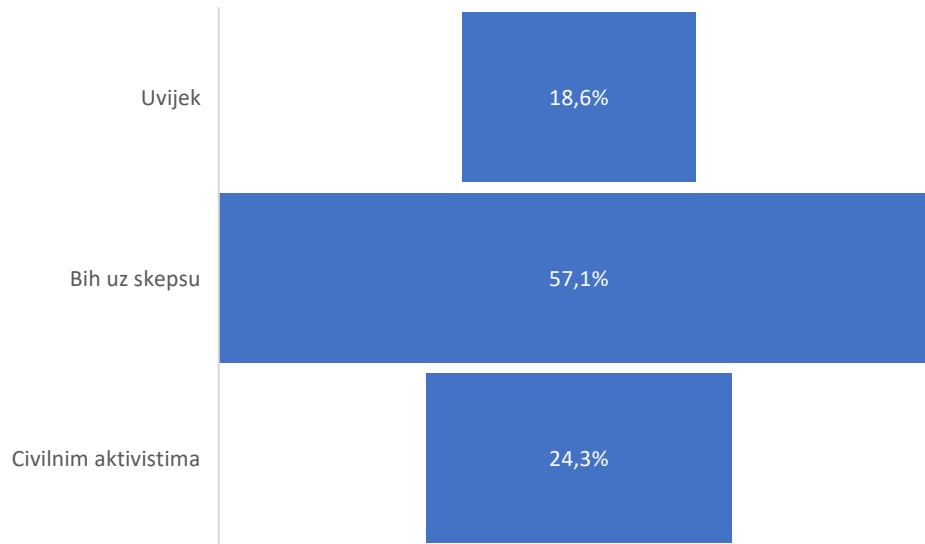
Da je razgovor o nasilju i dalje tabu tema potvrđuje i pitanje da li su ispitanice bile žrtve seksualnog ili fizičkog nasilja od strane svojih partnera.

Najveći broj ispitanica, njih 60% jednostavno nije željelo da odgovori na pitanje, dok je 5,7% izjavilo da je u prethodnih 12 mjeseci na sopstvenoj koži osjetilo fizičko ili seksualno nasilje. Skoro 30%, tačnije 28,6% ispitanica tvrdi da nije iskusilo ova dva oblika nasilja na ličnom primjeru.

Prijavljivanje institucijama

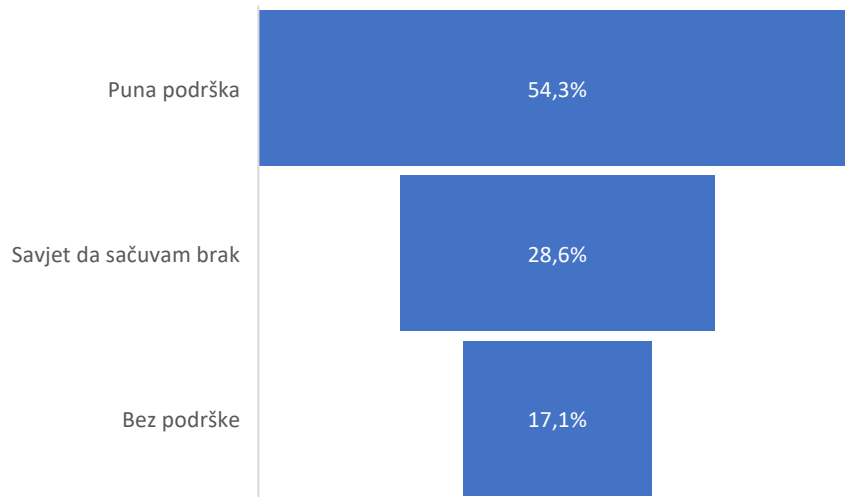
Istraživanja i činjenično stanje sugeriše da žene u Crnoj Gori generalno sa skepsom gledaju na odnos insitucija koje bi trebalo da ih zaštite od nasilja i nasilnika. To kao rezultat ima nedovoljno nizak udio žena koje su žrtve nasilja, a koje su spremne da uvijek prijave nasilnike relevantnim institucijama.

Tako bi 18,6% uvijek prijavilo nasilje institucijama, 57,1% bi tražilo institucionalno djelovanje uz skepsu da će na taj način riješiti problem, a 24,3% bi se za pomoć javilo prepoznatim organizacijama iz civilnog sektora koje se bave zaštitom žena od nasilja.

Podrška porodice

Najveći broj ispitanica tvrdi da bi u slučajevima raznih vidova nasilja od svoje porodice dobilo podršku, što tvrdi 54,3%

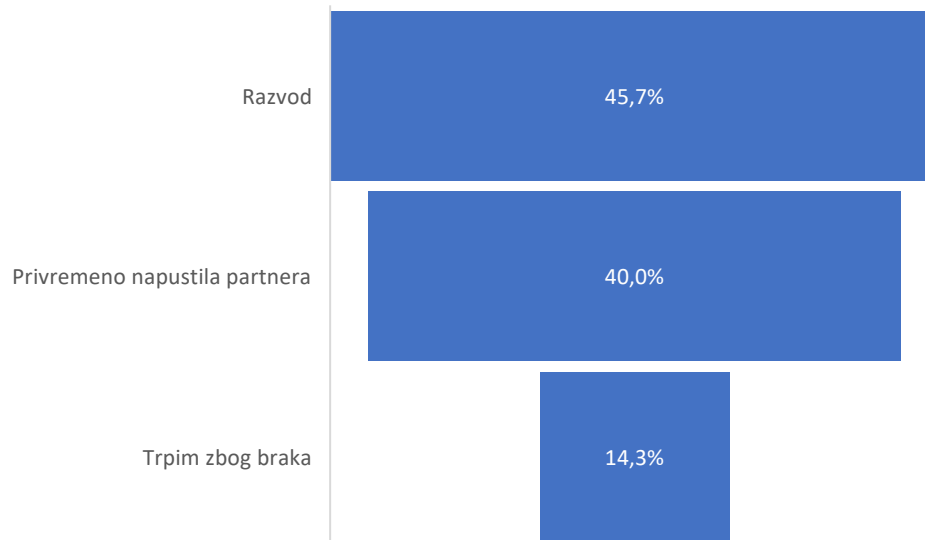

Da bi u slučaju nasilja ostale bez podrške porodice tvrdi 17,1% ispitanica, dok 28,6% smatra da bi od porodice dobile savjet da uprkos problemu pokušaju očuvati brak zbog djece.

Nasilje u braku

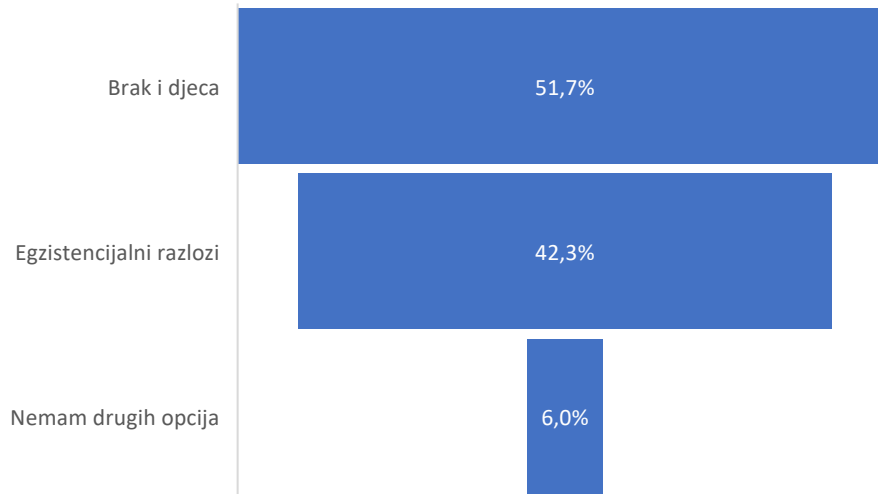
Brak i djeca su snažam motiv koji žene opredjeljuje da ne vuče konkretne poteze u slučaju bilo kojeg oblika partnerskog nasilja. Ipak, civilni aktivizam i naponi koje država ulaže kako bi ohrabrila žene da ne trpe nasilnike već ih adekvatno procesuiraju i ostanu u braku uprkos problemu je i dalje ispod 50%, i u konkretnom slučaju iznosi 45,7%.

U slučaju nasilja bi partnera privremeno napustilo 40% ispitanica, dok 14,3% tvrdi da bi trpjele nasilje kako bi se očuvao brak.

Razlozi za zajednicu sa nasilnikom

Percepcija ispitanica po pitanju razloga za ostanak u zajednicu sa nasilnikom je želja da se očuva brak kao ćelija porodice i dobrobit djece, što smatra 51,7% uzorka.

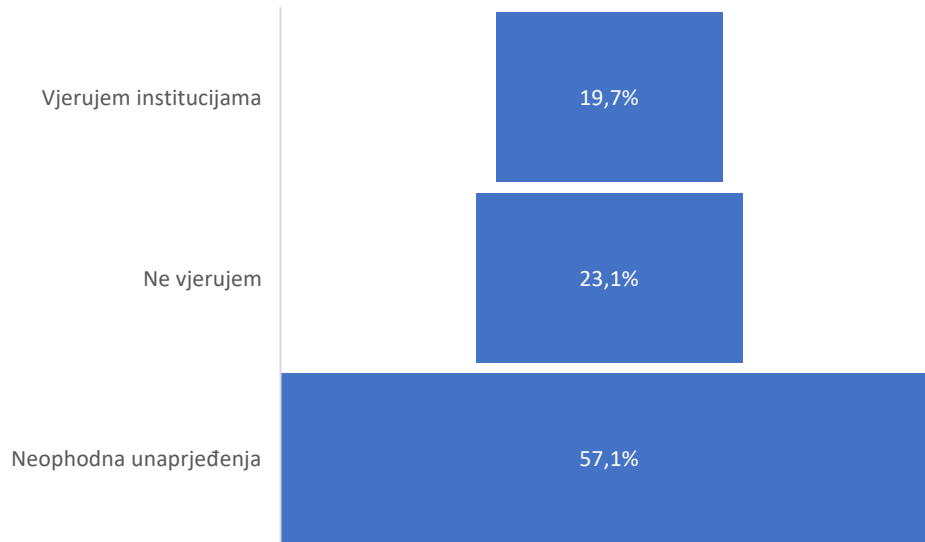
Da su egzistencijalni razlozi glavni motiv smatra 42,3% ispitanih, dok 6% smatra da žene ostaju u zajednici jer nemaju drugih mogućnosti.

Uloga institucija

Žene često odlučuju da tretiraju nasilje u zajednici kao privatnu stvar jer između ostalog imaju nizak nivo povjerenja da će institucije riješiti problem, odnosno da je prijavljivanje institucijama samo stvar zadovoljavanja forme.

Istraživanje pokazuje da relativno malo broj uzorka ima povjerenje u domaće institucije po ovom pitanju. Manje od petine (19,7%) ispitanica vjeruje u proaktivan i suštinski partnerski odnos institucija po pitanju zaštite od porodičnog nasilja.

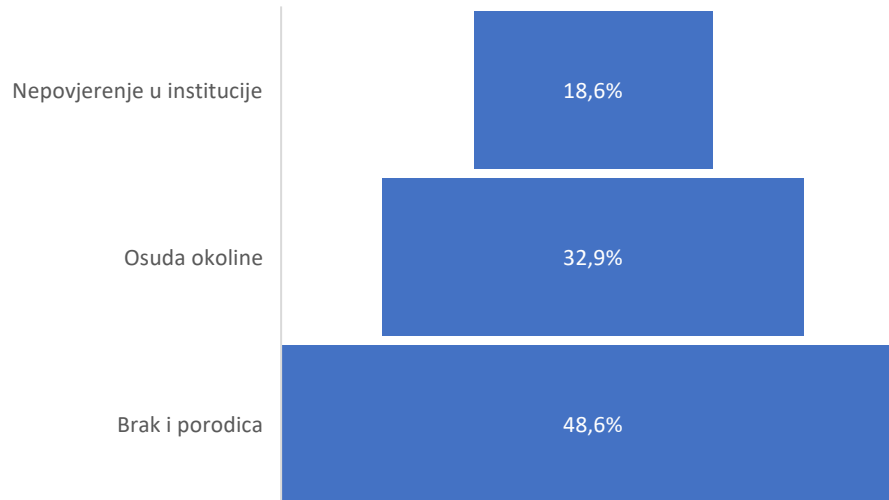

Najveći broj uzorka vjeruje da su neophodna unaprjeđenja kako bi se steklo dovoljno povjerenje u institucije (57,1%), dok 23,1% uopšte ne vjeruje domaćim institucijama.

Prijavljivanje nasilja

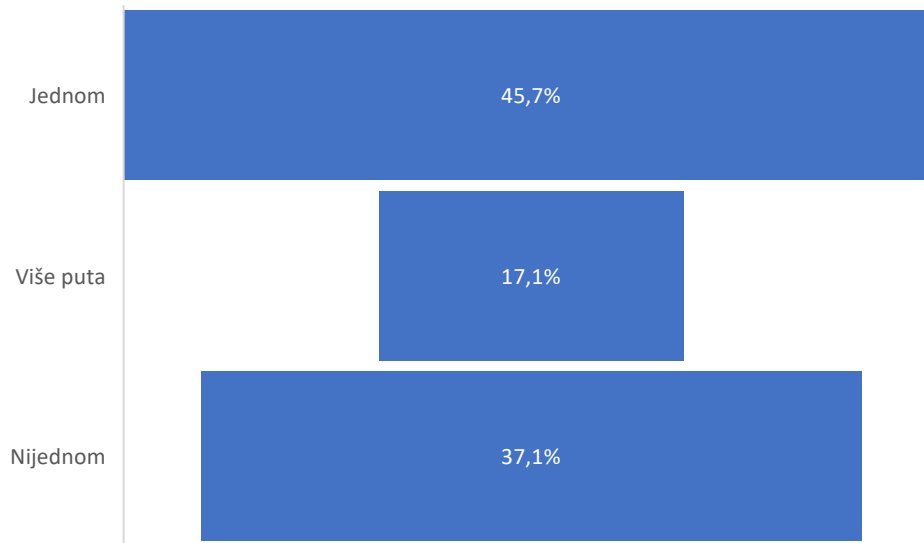
Najveći broj ispitanica tvrdi da prijavljivanje vodi razvodu braka i podjeli starateljstva nad djecom, zbog čega smatraju da je dominantan razlog neprijavljivanja nasilja (48,6%).

Osuda okoline je takođe prema uzorku bitan faktor zbog kojeg žene ne prijavljuju nasilje, dok 18,6% ne vjeruje institucijama sistema.

Nasilje na svojoj koži

Oko 45% (45,7%) ispitanica je nakon informisanja o vidovima nasilja izjavilo da se u životu jednom susrelo sa partnerskim nasiljem/nasiljem u porodici, dok 37,1% tvrdi da nikada nijesu bile žrtve bilo kojeg oblika partnerskog/porodičnog nasilja.

Oko 17% ispitanica tvrdi da je više puta na sopstvenoj koži osjetilo različite vidove partnerskog/porodičnog nasilja.

Zaključak

Sprovedeno istraživanje sugerira da je nasilje nad ženama prisutno u različitim oblicima, kao i da većina žena nije imala spoznaju da mnogi oblici ponašanja muškaraca u zajednici predstavljaju oblik rodno zasnovanog nasilja. U tradicionalnoj sredini kakva je crnogorska, žene su u strahu od prijavljivanja nasilja najčešće zbog bojazni da će na taj način ugroziti svoj odnos sa djecom i dobrobit djeteta, ali se također ne smije zanemariti ni strah od osude sredine koji percipiraju kao sredinu zasnovanu na patrijarhatu, kao i nepovjerenje prema institucijama sistema.

Zaključujemo da je prvenstveno neophodno djelovati preventivno, prvenstveno u smislu edukovanja žena o različitim pojavnim oblicima nasilja kako bi isto lakše moglo da se identifikuje, zatim o pravnim mehanizmima zaštite od nasilje kada se ono dogodi. Paralelno, smatramo da je neophodna aktivna edukacija zaposlenih u relevantnim institucijama, kako bi svojim radom dodatno ohrabрили žrtve nasilja na institucionalni epilog. Ženama koje su žrtve nasilja je neophodno obezbijediti servise koji će im pomoći da savladaju krizni period.